

USODNE ZMOTI SO LAHKO VZROK NAPAČNIH ODLOČITEV NA SNEGU

PREDSODKI STARIH LISJAKOV

WERNER MUNTER*

Časopisna vest o smrti dveh gornikov v grapi pod Raduho decembra 1993 je bila povsem nepričakovana. Osupel sem nekajkrat prečital kratko, tehnično nepopolno in nasprotujoče si obvestilo in se vprašal, kako sta se dva razgledana gornika mogla odpraviti proti vrhu ob tako neprimernem času, med sneženjem in nepopolno opremljena. Na misel so mi prišla naša večdesetletna prizadevanja na področju vzgoje o snegu in plazovih in njihov pičel hasek. Spomnil sem se številnih podedovanih zmot, ki še danes mešajo pojme tudi našim alpinistom in se domislil naukov **Wernerja Munterja**.

Švicarski gorski in smučarski vodnik Werner Munter je priznan poznavalec in pisec dveh priročnikov o plazovih. V svoji knjigi »Neue Lawinenkunde«, ki je namenjena predvsem praktikom, je v drugem poglavju obračunal z nekaterimi trdovratnimi in usodnimi zmotami, katerim ljudje najpogosteje nasedamo. Avtorjeve misli iz tega poglavja z njegovim soglasjem in dobrimi željami posredujem bralcem našega planinskega glasila v upanju, da bodo naletele na dobrodošel sprejem pri vseh, ki jih snov kakorkoli zadeva in jih opozorile na nekaj znanih spet in spet ponavljanih napak.

Govoričenju, da »v mrzlem vremenu ni plazov in da je po treh dneh vsak novo zapadli sneg že uležan«, se je **Mathias Zdarsky**, pionir smučanja in utemeljitelj vede o plazovih, posmehoval že leta 1916. In vendar se vztrajno ohranjajo nekateri predsodki, ki ustrezajo človekovim stremljenjem po preprostih soodvisnostih, kakršnih je vaje v pogrošni literaturi in vsakdanjih pomenkih, v katerih pa je vendar skoraj vselej tudi kako zrno resnice. Tragično je, da ima upoštevanje takih četrt- in polresnic v gorah lahko hujše posledice, kot če o stvari sploh ničesar ne vemo, saj nas odvrčajo od resničnosti (vidimo samo tisto, kar vemo). Spričo navedenega se mi zdi, da bi bilo zelo koristno, če bi najbolj pogoste predsodke soočili s spoznanji, ustrežajočimi naravni stvarnosti. To bi bil prav lahko *uvod v vedo o plazovih*, iz katerega bi se tudi stari lisjaki mogli česa naučiti.

1. zmota: PLAZ JE NAKLJUČEN POJAV

O plazu kot o višji sili lahko govorimo kvečjemu tedaj, kadar se sproži spontano, brez človekove krivde. Strogo vzeto lahko le te plazove štejemo k objektivnim gorskim nevarnostim. K sreči so spontani plazovi razmeroma redek pojav, ki prizadene le malo ljudi.

Spontani plazovi se trgajo v glavnem le pri znatni, veliki in zelo veliki nevarnosti plazov (oznake ustrezajo novi evropski lestvici nevarnosti; avtor uporablja še dosedanje švicarsko lestvico). Nevarnosti so večidel lahko izognemo, če znamo brati in upoštevati lavinski bilten ter tistih nekaj redkih zares nevarnih zimskih dni ostanemo doma ali v varnem zavetju v gorah oziroma če se podamo na srenec tedaj, ko je še zmraznjen, po potrebi ponoči, da bi bili v času, ko se razmoči, že zunaj nevarnih območij.

Nesreče se večinoma ne »dogajajo« v plazovih, ki se trgajo spontano; ponavadi smučarji kar sami sprožijo nevarne klozaste plazove, ko preobremenijo šibko in krhko snežno odejo. Povečini torej ne gre za objektivno nevarnost, pač pa za izzvan dogodek, saj škoda in nesreča nista naključna, temveč posledica človekove dejavnosti. Seveda je v teh plazovih prizadetih neprimerno več ljudi kot v spontano utrpanih plazovih.

2. zmota: KO JE ZELO MRAZ, NI-PLAZOV

Opravlka imamo z napačnim mnenjem, ki je doma predvsem v gorskih vaseh. Zablada verjetno izhaja iz časov, ko so se naši predhodniki - kolikor so sploh se - podajali na smučanje po srencu. Če je ta moker, je priročna formula »topel = nevaren, mrzel = varen« pravilna in povsem ustreza. Docela napačno pa je, če razmere, ki se nanašajo na srenec (spomlad), nekritično prenesemo na mrzli, suhi sneg prave zime.*

Znano je tudi, da se obstoječa nevarnost v mrazu ohrani daljši čas, ker zavira zmrzovanje snežne odeje. Takrat bo ugodno vplivala počasna zmerna otoplitev, ko napetosti v snegu popustijo.

* Plazove suhega klozastega snega (najpogostejši plazovi, s katerimi imajo opravka smučarji - zato jim pravimo tudi »smučarski plazovi«) lahko sprožimo tudi pri najnižjih temperaturah

* Werner Munter, gorski vodnik, Seidenweg 52, CH-3012 Bern, Schweiz. Prevedel in priredil Pavle Segula.

3. zmota: **ČE JE SNEŽNA ODEJA TENKA, NI NEVARNOSTI**

Povod za to zmoto je najbrž v tem, da ljudje ne poznajo snega ali pa zamenjujejo star in nov sneg. Novi sneg nevarnost skoraj vselej poveča, vendar pa se večja količina novega snega zaradi svoje velike teže razmeroma naglo ustali. Debela plast starega snega je praviloma bolj utrjena kot tenka, za nameček v tenki snežni odeji ob mrzlem vremenu hitro poteka sreženje. Nastaja globinski srež, ta pa je šibka podlaga za plasti, ki bodo prišle z naslednjimi padavinami.

Smučarji v malo snežni, mrzli zimi sprožijo bistveno več plazov kot bi jih v snežnati in mili zimi.

Slednje se odraža tudi v izkušnji, da so kraji, kjer je malo snega, zime pa mrzle, nevarnejši od območij, kjer je snega na pretek, temperature pa zmerne. Tenka snežna odeja, iz katere bodejo šopi trave in skale, nam v določenih okoliščinah povsem neupravičeno zbuja varljiv občutek varnosti.

Seveda ni nevarna vsaka tenka snežna odeja; vedeti moramo, da majhna debelina na prvi pogled še nič ne pove o njeni stabilnosti.

4. zmota: **GOZD VARUJE PRED PLAZOVI, POD GOZDNO MEJO NI NEVARNOSTI**

S takim in podobnimi neumnostmi pitajo v nekaterih deželah že učence osnovnih šol. Varovalni - ali kot jim tudi pravimo zaščitni - gozdovi pač varujejo naselja pred plazovi velikih razsežnosti, ne varujejo pa gornikov in smučarjev pred klozastimi plazovi. Res pa jim - podobno kot tenka snežna odeja - pričarajo varljiv občutek varnosti.

Varovalni učinek gozda je v glavnem ta, da med sneženjem precejšen del snežnih padavin prestrežejo drevesne krošnje, da bi kasneje ob otoplitvi postopoma padle na tla. Tako nastane v gostem smrekovem gozdu povsem drugačna snežna odeja kot na prostem. Plazovi se v varovalnem gozdu trgajo manj pogosto in komaj dosežejo večji obseg, vendar pa so - npr. na jasih in v žlebovih - že zadosti veliki, da resno ogrozijo človeka.*

Redek gozd z jasami je primeren za smučanje, izgubi pa svoj varovalni učinek. Z drugimi besedami: če so drevesa ali krošnje toliko razmaknjene, da se vidijo večji deli neba in se med vožnjo brez težav umikamo deblom, potem v gozdu nismo varni pred plazovi sprijetega, klozastega snega. Morali bi samo videti, kako se plaz klozastega snega tako rekoč neovirano

prebije skozi gozd! Grmičje in podrast še dodatno prispevata k trganju plazov, saj ustvarjata zelo ugodne pogoje, da v njunem zavetju neovirano nastaja globinski srež.

5. zmota: **SMUČINE IN ŽIVALSKO SLEDI SO JAMSTVO, DA TU NI PLAZOV**

Tudi to navidez razumno mišljenje ne zdrži kritike, če si trditev podrobneje ogledamo. Ni nujno, da snežno odejo na pobočju, ki je zrela za splazitev, sproži že prvi smučar, saj poznamo primere, ko se je plaz utrgal šele potem, ko je na vesino zapeljal deseti član skupine. Zato je napačno početje »kamikaz«, ki z vožnjo preverja stabilnost snežne odeje.

Večinoma sploh ne vemo, kdaj in v kakšnih razmerah je nastala smučina. Zlasti spomladi smo na srečo dopolne, ko je še zmraznjen zaradi nočnega mraza, varni, dokler nas drži in se ne predira, kasneje pa je gibanje na snegu smrtno nevarno.

Podobno je včasih kmalu po sneženju, če je padal suh pršič brez vetra. Varno se bomo peljali preko strme vesine, ki bo že kmalu nato, ko se bo sneg ulegel, postala kotišče klozastih plazov.

Potemtakem posamične sledi na pobočju nikakor ne pomenijo varnosti pred plazovi. Drugače je, če je strmina po dolgem in počez preprejena s smučinami, med katerimi še komaj najdemo nedotaknjen sneg za vijuganje v celcu. Tam pač smemo pričakovati, da ne bo plazov. Snežno odejo s pogostim, rednim smučanjem zelo učinkovito utrdimo.

Še manj kot smučine nam lahko razodenejo sledi gamsov. Ne glede na to, da človek s smučmi na nogah ne more dosledno slediti živalim, velja tudi upoštevati, da je teža gamsa za polovico manjša od teže človeka in da gams s svojimi parklji drugače obremeni snežno odejo kot človek na smučeh.

Ko smo že pri tem, ne pozabimo na pregled škode, ki so jo januarja 1951 prizadeli živalim plazovi v Avstriji; ob 178 glavah govedu je tudi 209 gamsov.

6. zmota: **NA NERAVNIH TLEH JE SNEŽNA ODEJA DOBRO ZASIDRANA**

To velja kvečjemu takrat, ko pade sneg na kopna tla, na primer za prvi sneg na začetku zime. Groba in razgibana tla, opore, kot so odtisi kravjih parkljev, večje skale, steze ali terenske stopničke lahko preprečijo samo trganje talnih plazov. Tipičen »smučarski plaz« pa je vrhni plaz, ko se speljejo zgornje plasti snega po spodaj ležečem starem snegu, ki je v prvih zimskih mesecih zapolnil gugasta tla in zavrnil

* Varovalni učinek pride do veljave samo v gostem smrekovem gozdu, ki pa ni primeren za smučanje.

drsko ploskev. Pozimi nastajajo druga za drugo vedno obsežnejše in povezane drsne površine, s katerih se občasno nemoteno trgajo plazovi sprijetega snega. Tega marsikje ne preprečijo niti iz snega štrleče skale.

Drugače je z mokrimi talnimi plazovi, ki se trgajo neposredno na travni ruši, kjer pride močno do veljave njeno stanje (košena, nepokošena trava ipd.).

7. zmota: **NA TEMLE MAJHNEM POBOČJU SE PAČ NE MORE PRIPETITI KAJ POSEBNEGA**

Večina ljudi močno podcenjuje prostornino in težo snežnih gmot in pozablja, da so smrtno nevarni tudi majhni plazovi sprijetega snega. Oglejmo si tak mini plaz; denimo, da meri 20 m × 30 m × 0,35 m. Njegova teža bo - odvisno od vrste snega - od 20 do 40 ton! Da bi se dogodek končal s smrtjo, zadošča že majhen del te teže. Misel nekega gornika, da »nas lahko ugonobi že samokolnica snega«, je presneto resnična.

8. zmota: **PO DVEH ALI TREH DNEH SE JE SNEG SESEDEL, SNEŽNA ODEJA BO DRŽALA**

Snežna odeja se je v tem kratkem času morda samo na površini toliko stabilizirala, da se ne trgajo več spontani plazovi. Uleganje snega pomeni predvsem medsebojno sprijetje in povezovanje snežnih kristalov, kar ima za posledico tudi večjo trdnost podlage. Nov sneg se veže, nastajajo - v nasprotju z razmerami v nesprajem snegu - opoke (klože). Za povezavo med plastmi, ki je odločilna za stabilnost snežne odeje kot celote, je praviloma potrebno bistveno več časa kot za nastajanje vezi med kristali istega sloja. Torej je povsem možno, da je sneg sicer dobro uležen in zlahka nosi smučarja ter zbujajo varljiv občutek varnosti, saj se smuči komaj kaj ugrezajo. Prizadeti pa ne ve, da se ta sneg še ni sprijel s poprejšnjo snežno odejo.

Taka snežna odeja prenesa na ravnem in na zmerno nagnjenih pobočjih velike obremenitve. Na strmini z nagibom nad 30 ° pride v plasti zaradi težnosti, ki deluje v smeri pobočja, do striznega loma in do plazu sprijetega snega. Predočimo si stvar še drugače: Dve druga na drugo postavljeni opeki preneseta velike navpične obremenitve, če pa ju položimo na poševno podlago in spremenjamo nagib, se bo vrhnja nenadoma speljala navzdol zaradi premajhnega trenja naleganja med opekama, ki na ravnih tleh ne igra nobene vloge. To trenje, ki mu pravimo tudi statično trenje, ni nič drugega kot že omenjena trdnost podlage oziroma strizna trdnost podlage, ki je odločilni dejavnik trdnosti snežne odeje na strmini.

Izdatnost uleganja novega snega (npr. na 2/3 začetne višine) in ugrez smuči potemtakem ne moreta biti merilo njene stabilnosti.*

Če imamo opravka z uleženim novim snegom, ki ga od stare snežne odeje loči površinski srez, se običajno primeri, da bo preteklo nekaj tednov, preden se bosta sosednji plasti trdno sprijeli. Dokler se to ne zgodi, imamo opravka s šibko snežno odejo; pravimo, da je ta »zahrbtna«. Tako je pač, ker takšno stanje lahko traja precej časa in ker šibke plasti ne vidimo.

9. zmota: **KLOŽE SO TRDE, KO HODIMO PO NJIH, PA VOTLO DONIJO**

Vzrok te zmote je najbrže neustreznost izraza opoka (kloža). Nemški pa tudi drugi izrazi pomenijo v dobesednem prevodu deska (Schneebrett, plaque, placa, slab), torej nekaj trdega. In vendar klože, ki so smučarjem največkrat v pogubo, niso trde, marveč mehke. Pójem mehke klože je pravzaprav protisloven, kot če bi rekli »beli vranec«. Mehko kložo lahko primerjamo z »napeto mišnico«, ki ima zelo občutljiv sprožilec, kar pomeni, da je za njeno splazitev potrebna mnogo manjša dodatna obremenitev kot za trdo kložo. V zelo mehki kloži smučar brez napora gazi sneg do kolien v

* Uleganje novega snega brez istočasne povezave s spodaj ležečim starim snegom ustvarja pogoje za trganje plazov.

Oblegan velikan Alaske

Gorniki, ki bodo leta 1994 hoteli priti na Mount McKinley, bodo morali upoštevati nova pravila, ki veljajo za registracijo pri Uradu narodnega parka. Ob tem je mogoče domnevati, da bodo tam v doledni prihodnosti uvedli nove pristojbine, da bi lahko s njimi pokrivali velike stroške za reševanje, ki vsako leto močno obremenjujejo proračun tega parka.

Vodstvo parka je zazvonilo alarm, ko je bilo leta 1992 doseženo rekordno število nesreč, ki so zahtevale 22 reševanj in iskanj. Park ima namreč med plezalsko sezono, se pravi od konca aprila do začetka julija, v Talkeetni najet helikopter »lama«, ki je leta 1992 stal 206.000 dolarjev. K temu je treba pristeti še več kot 225.000 dolarjev, kolikor je morala primakniti v te namene vojska. Ker gre ta denar od davko-plačevalcev, so bile zaradi tega zadnji čas kritike vse glasnejše.

Kot prvi ukrep za sezono 1994 so uvedli zgodnejše prijave. Kdor želi leta 1994 plezati na Mount McKinley ali na njegovega soseda Mount Foraker, se je moral že do 15. februarja 1994 prijaviti in registrirati pri Narodnem parku Denali (Denali National Park, Talkeetna Ran-

prepričanju, da ima opravka z nesprijetim pršičem. Torej je nujno, da znamo razlikovati med nesprijetim in sprijetim snegom. Prvi je, kot vemo, gradivo za razmeroma nedolžne plazove nesprijetega snega, iz povezanega pršiča pa so zloglasne mehke opoke, ki se lahko sprožijo že pri najmanjši motnji.

S kakšnim snegom imamo opravka, nam pove znani poskus z lopato. Izrežimo v snežni odeji kocko velikosti 3 dm x 3 dm x 3 dm snega; zajamemo jo z lopato in jo nalahno tresemo. Če se kocka ne sesuje, je sneg vezan, sicer pa nepovezan pršič, iz katerega običajno ni možno izrezati kocke. Na vezan sneg opozarja snežna odeja, ko se oglaša z značilnim »wummm«. Tudi napihan sneg je vezan sneg.

10. zmeta: OGLAŠANJE SNEŽNE ODEJE JE DOBRO ZNAMENJE - SNEG SE ULEGA

Trditev je prav tako nesmiselna, kot če bi trdili, da je s prvim grmenjem konec nevihte. Značilni wummm z istočasnim sunkovitim posedanjem snežne odeje in razpoke, ki se pojavijo, ko jo obremenimo s hojo, so najzanesljivejša znamenja nevarnosti. Svarilne glasove je slišati pred splazitvijo večine klozastih plazov. Ti glasovi so zvočna »spremljiva« dogajanj, ki pripeljejo k trganju plazov; z vsakim novim

wummm postane že tako nestabilna snežna odeja še šibkejša.*

Oglašanje snežne odeje je verjetno tisto dolgo iskano potrebno in zadostno znamenje, da v njej dozorevajo pogoji za plaz, žal pa je včasih premalo izrazito in ga lahko dojamemo samo, če smo zelo pozorni in če poslušamo z odprtimi ušesi. Kadar imamo opravka z labilno, tenko snežno odejo, bomo namesto topega, shrllivega wummm slišali svetlo sikanje (ššš...), čigar pomen pa je isti. Pomniti pa velja, da smo zvočnega svarila deležni le tedaj, ko ubiramo novo smučino oziroma gaz. Na stari, utrjeni snežni odeji tega ne bo.

O »bobnenju« v snegu pripoveduje že Amundsen v zapisih o odpravi na Južni tečaj leta 1911 in dodaja, da »so ob takih priložnostih psi in vozniki zgroženi planili na noge«.

11. zmeta: NA TEM POBOČJU ŠE NIKOLI NISEM VIDEL PLAZU, TOREJ JE VARNO

Strmin, ki bi bile povsem varne pred plazovi, praviloma ni. Vsa pobočja, katerih nagib presega 30°, če upoštevamo najbolj strm del, so brez izjeme potencialne plaznice. To pomeni, da bomo na njih v določenih vremenskih in snežnih razmerah lahko sprožili klozast plaz, o

* Ko zaslišimo wummm, bi nam to moralo iti do živga. Narava nas bolj jasno ne more opozoriti na nevarnost.

ger Station, P. O. Box 588, Talkeetna, Alaska 99676, USA). Zdaj torej ni več mogoče, da bi človek preprosto prišel v Talkeetno, stopil v Ranger Station in tam izpolnil formularje.

Ta novi ukrep naj bi parkovni službi pomagal, da bi se lahko bolje pripravila na sezono, predvsem kar zadeva osebe, ki je potrebno za reševanja. Tako številne gorske nesreče, za katere je bilo leta 1992 potrebno reševanje, so zahtevale več reševalnih ekip, ker samo ena vsega dela nikakor ne bi zmogla, saj so se reševalci vračali v bazo na smrt utrujeni. V začetku maja tega leta je namreč po podatkih nacionalnega vremenoslovnega urada na gori divjal najhujši vihar v zadnjih desetih letih. Celo v zatišnih legah je v 24 urah padlo okoli poldrug meter snega in na višini 4000 metrov je divjal veter s hitrostjo več kot 170 kilometrov na uro. V desetih dneh je takrat na gori umrlo sedem alpinistov, nadaljnjih šest pa so morali reševati.

V sezoni leta 1992 je poskušalo kar 1070 alpinistov iz 23 držav prikorakati na Mount McKinley po desetih različnih smereh in poteh, v glavnem prek West Buttressa (831 alpinistov). Kar 68 jih je prišlo iz Švice, v celoti pa je to leto prišlo na vrh 515 gornikov. Pri tem je 11 plezalcev iz različnih vzrokov izgubilo življenje, s čimer je bil postavljen nov »smrtni rekord« (znameniti gor-

ski vodnik na McKinley Terrance »Mugs« Stump je, na primer, padel v ledeniško razpoko, ko se je odlomil rob, na katerem je stal, na gornika pa je padla ogromna ledena klada in ga pokopala pod seboj). K temu je treba dodati še dva alpinista, ki sta na Mount Forakerju umrla pod snežnim plazom.

Za akutno višinsko boleznijo je na tej gori to leto zbolelo 105 alpinistov, od tega deset najresnejše. 38 plezalcev je dobilo izredno hude omrzline, 12 jih je dobilo pljučni edem (tri so morali prepeljati v bolnišnico), štirje pa možganski edem (dva so morali odpeljati v bolnišnico).

Sporočeno je bilo, da so Narodnemu parku prijavili pet novih smeri v Alaska Range. Korejska skupina je potegnila novo smer po južni steni Mount McKinleya med »American direct« in »Japanese direct«. Prav tako korejski plezalci so potegnili novo smer po East Buttress Kichatna Spira, granitnega vrha na jugozahodu Narodnega parka Denali. V zahodni steni Mount Huntingtona sta dva Američana preplezala novo direktno smer, štirje Američani pa so prvič preplezali zahodni greben Mount Brooksa in sestopili prek severnega grebena. Naposled sta dva Američana preplezala severozahodno od Windy Corners direktno smer, dolgo 20 vrvnih dolžin.

čemer odločajo trenutni stvarni pogoji. V izjemnih vremenskih in snežnih razmerah naj nas ne presenetijo izjemni plazovi, ki jih tam sicer ne bi pričakovali. Tako je bilo 8. marca 1991 na Velikem Svetem Bernardu ob življenje sedem mladincev na pobočju, ki je pri tamošnjih menihih, odkar pomnijo - »jamais de memoire d'homme« -, veljalo kot povsem varno pred plazovi. Značilno pa je, da je tamošnje ledinsko ime »globel mrtvecev« zgovoren dokaz, kako kratkega spomina smo ljudje.

Seveda obstajajo pobočja, na katerih pogosteje opažamo plazove kot drugod in se jih je zato prijel naziv ekstremno pobočje, pri čemer je s pridevnikom ekstremen mišljen splet tistih terenskih značilnosti - nagiba, lege, oblike terena, bližine grebena ipd. -, ki olajšajo splazitev.

Naj v tej zvezi opozorim na zmoto, ki je na neki način nasprotje prve. Tu in tam namreč slišimo, da »se je na tem pobočju takrat in takrat pripetila nesreča v plaz in da je kraj nevaren zaradi plazov«. Resnica pa je, da niti »ekstremna pobočja« niso nevarna vso zimo, marveč le ob določenih dnevih in posebnih okoliščinah, morda celo samo tedaj, ko se je zgodila nesreča. Prepoznati moramo torej, kdaj je čas trganja plazov in se takrat izogibati določenih pobočij, ki so sicer povsem nenevarna.

12. zmota: PLAZOVE JE PRIČAKOVATI LE OB SLABEM VREMENU - DANES JE LEPO, TOREJ PLAZOV NE BO

Kdor misli, da je takrat, ko preneha snežiti, konec nevarnosti, se grdo moti. Prav zaradi takega mišljenja je vsako leto mrtvih nekaj gornikov in smučarjev. V resnici se marsikateri plaz utrga že med sneženjem; mnogi plazovi katastrofalne moči in posledic nastanejo v resnici med intenzivnimi snežnimi padavinami, pogosto med metežem in v megli, dostikrat ponoči. Ostanejo samo še »napete mišnice«, ki čakajo na žrtve, ki jih bodo sprožile, npr. alpiniste ali smučarje. Te »pasti« smemo brez nadaljnjega primerjati s tempirano bombo. Ustrezno vremenu čakajo dneve ali tedne tudi v najlepšem vremenu na svoj trenutek, ko se bodo napetosti sprostile z uničujočim plazom.

Posebno nevaren je prvi lep dan po sneženju. Takrat bodimo skrajno previdni. Prepustimo prečudovito zasnežena pobočja neubogljivcem, ki se ne znajo sprizniti s pametnim nasvetom. Deviške bele strmine so vse preveč obložene s snežno odejo, ki bo zdaj-zdaj planila v globino.

Poleg novega snega, ki ga nanese veter, je ena od poglavitnih nevarnosti nenadna, splošna

otoplitev (odjuga, dež, fen), ko se lahko drastično zmanjša trdnost snežne odeje. Posledica so (zlasti na terenih, prepređenih s skalovjem) številni spontani plazovi. Pri najlepšem vremenu bobnijo v doline plazovi, ki ogrožajo in preplavljajo tudi manj strme dele pobočij.

Kadar je prvi lep dan dodatno še v znamenju zvišane temperature, kar spomladi ni nobena redkost, lahko pričakujemo, da bo trganje plazov doseglo višek, saj sta hkrati na delu dva poglavitna vzroka.

13. zmota: SONDIRANJE SNEŽNE ODEJE S SMUČARSKO PALICO POKAŽE, KAKŠNA JE NJENA NOSILNOST

Ta zmota, ki nas lahko stane življenje, je še vedno močno razširjena, še vedno jo navajajo tudi novejši učbeniki. Prebadanje snežne odeje s smučarsko palico nam predoči le njen poenostavljeni prebojni profil. Dá nam grobe podatke o trdoti posameznih plasti, nič pa o odločilnem dejavniku - medsebojni povezavi plasti (= trdnosti podlage), o čemer smo že govorili pri zgledu z opekama.

Preizkus s smučarsko palico nam ne pove ničesar o stabilnosti in trdnosti snežne odeje na pobočju. Postreže nam samo s podatkom o obremenljivosti vodoravne snežne odeje, kar gornika in smučarja bolj malo zanima. Isto velja tudi za prebojni profil, ki ga odčitamo s pravo prebojno sondo - (če profila ne znamo brati in si razmer v notranjosti snežne odeje ne ogledamo v snežnem jašku, ki odkrije tudi nevarne šibke plasti - opomba P. Šegula).

Zadnja Trenta

RUDI KLINAR

*Tihe so trentarske planine,
brez zvoncev, brez belih čred.
Nikogar več ni na te strmine,
nihče ne stopi v staro sled.*

*Staje so vzele divje trave
in gozd je skoraj vsepovsod.
V dolini odnašajo tokave
senožeti, rovt in staro pot.*

*Tihotno je v hišah in v jaslih,
komaj kje še zasveti luč.
In le še nad enim pragom včasih
domača roka obrne ključ.*